

۱۳۲۴
سـ
۵ صفر الخیر

الدین والادب

نامندہ

مجلہ ۶ اسلامیہ در

مندرجاتی عنوان مذکور احاطہ ایدن حقایق و معارف مجارندین قطراتدر

اوشبو ۱۳۲۴ سنہ محرم ایچندہ نشری قصد ایدلگان بولسده
بعض موانع سبیلی اوشبو بشنچی صفر الخیر گاجہ کیچوکدی

محرر و صاحب امتیازی قزان خدام علمندین عالم جان بن محمدجان البارودی

КАЗАНЬ.
Лито-Типографія И. Н. Харитоновна.
1906.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ

ای **الله** سننک سانسز تعظیمغه لایق ایدکنکنی چین کونکلمدین راستلایمن
وحسابسز ماقتاوغه مستحق ایدکنکنی تیلمدین منک قات اقرار قیلامن * ولکن
نی قیلای سننک پاک اسمنکنی ذکر ایدرک تیلیم یوق والوغ صفتلار نکنی یجشی
بیان ایدر حاله یوق * بارلقم سننک رحمتنکدین وبارلغم سننک نعمتنکدین *
رحمتنک بحرندین برقطره برابرزک مندین منک طاعت لازم ولکن مندین عصیان
نعمتنک ننگ هر ذره سی قارشوسنده یوز منک شکر لازم ولی مندین کفر وطغیان
الهی عصیانم عنادمین دگل بلکه نقصانمدین طغیانم قصد افسادمین دگل
بلکه قلب ویرانمدین * غفراننکدین امید کیسمایمن فضل واحساننکدین کونکل
اوزمایمن چونکه سن کریم **الله** من خوار بنده .

الهم اینک خیرلو وسیوکلو مخلوقنک حضرت محمدنی (صلی الله علیه وسلم)
بزرگه دین وادب اوگرتکالی یباردنک کوب جفا کوره کوره خلقنی دینگه اوندادی
یجشیلارغه سیونچ ویردی یمانلارغه قورقنچ ویردی * سوزی وقیلغی ویورشوی
تورشوی وبارچه اشی برله خلقغه ادب ویجشی خلق کورساتدی و اوگراندی
پیغمبرک وظیفه سیننی تمام اوتادی * وبنکدین بولور قدرلی خدمتنکنی بیرینه
کلنوردی * بزرگه توغری یولنی کورساتکانی واینک یجشی روشک یجشیلارغه
دیملگانی ایچون الهی آنکا سن خیرلی جزاء ویرکای ایدنک وآنکا کامل صلا

وسلام قیلغای ایدنك* اوز ندين صونك اهل بيتی وصحابه لری دین وادبنی امتکه ایرشدر دیلر دین ایچون اوز راحتلرینی تاشلاب محنتلر یوکلادیلر* دین وسنتنی بدعت وقصور قاتوشماقندین ساقلا دیلار* الله آنلار دین راضی بولغای صحابه لردین صونك آنلارنك شاگردلری (تابعون) وآنلارنك شاگردلری (تَبَعِ تَابِعِينَ) دخی دیننی ساقلاو واوگرانو ایچون بیک تروشدیلار دیننی هر نرسه دین آرتق توتدیلار و دینلری ایچون حاجت بولغانده بارلق راحتلرینی فدا ایتدیلر* الله بارچه سینه رحمت قیلغای .

اوشال صحابه، تابعون، تبع تابعین زمانلاری شریعت بویانچه یخشی زمان دیو تانولغان رسول الله دین (صلی الله علیه وسلم) خیرلی قرن دیو گواھلق ویرلگان (۱) اول زمانلارده بولغان مسلماننك چوکلکی آچیق بلونماساده یخشی وعدل دیو حکم ایدلادر* (مگر یزید وهجاج کبی حالی معلوم کهمسنه لر حقتک الله غه تابشرالادر)* مذکور اوچ قرن (زمان) صونکنده اسلامده حسابغه صیغماس سان برله بلونماس درجه ده کوب یخشیلار وکوب عالمر کلوب دین توغریسنك کوب خدمتلر خلقغه کوب یخشیقلار تیکروب کیتکانلر* الله بارچه سینه رحمت قیلغای . ایندی بز صونك زمانده ایلننك علمگه بیگرك مونکلی وقتنك اوتکن یخشیلارنك حاللرین بلوب آنلارنك سیرت وروشلرینی آنکلاب آنلار کبی دین وادب یولنك اجتهاد ایدرگه وایل وملتکه فائده لر تیکوررگه بورچلیمز شاید شول بورچیمزنی یخشی اوتاساک الله رحمتندین امید ایدرک بهانه مز (سلتاومز) رسول الله (صلی الله علیه وسلم) حضورنده سنك امتنکمز دیمك که یوزمز بولور .

الهی منکاو یارچه ایلمگه ایماننی کفر دین، علمنی جهل دین، سنتنی بدعت دین،

(۱) رسول الله صلی الله علیه وسلم ننگ من کور اوچ قرن خلقینه خیرلک برله حکمی، صونکره خیانت وکذب فاش بولونی بیانی امام احمد، امام بخاری، امام مسلم، امام ترمذی، امام حاکم امام طبرانی کتابلارنده اثبات ایدلمشدر .

طاعتنی، معصیتدین، حقنی باطلدین، صوابنی خطادین، علماً و عملاً سیوکی قبل آمین.

تحریر و تصنیفکے حاجت بار.

روسہ تابعیتندہ اولغان بلغار و نائار قومندہ توری یاقدین ایتوگہ و یازوغہ احتیاج کورلہ دیانت، معرفت، عادت، خلق، کسب و تجارت جہتلیرنہ (یافلارینہ) باقولسہدہ ہیچ قصورمز (کمپیلکمز) یوق دیو ایتورلک دگل بخشی قارالسہ ہر اشمزنی توزاتورگہ محتاج ایکانلکمز آنکلانسہ کرک * اوزینی کامل بلمک عقلدہ قصور و سفہ علامتی بولور آدمک نی قدر عقلی کامل و فہمی توغری بولسہ شول قدرلی اوزندہ بولغان قصورنی آنکلار، اوزینی توزاتورگہ طرشور، اوزین اوزی آنکلاب یتما گاندہ آنکلانوجیدین راضی بولور و آنکار تشکر قیلور. و عقلی سلامت کشی ہر وقتندہ اوز اشک و بتون ملتی و دیند اشلری اشلرنندہ فکردہ و قایغودہ بولور

مثلاً: بز روسیہ دولتی قولندہ بولغان مسلمانلر الحمدللہ دین اسلام برلہ مشرف و مسعودمز (بختلومز) ولکن دیانتمزندہ (دین توتقمزندہ) ہزلر قصورسزمو؟ رسول اللہ محمد (صلی اللہ علیہ وسلم) اسلامنی سویلگان اوگرتکان، آچیق بیان قیلوب کورستکان؛ صحابہ رضی اللہ عنہم رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم دین کورگان و آنکلانغان روشلرنچہ عمل قیلغانلار و کورستکانلر، آچیق آچیق آنکلانقلار. آنلردین صونک بیخشیقلری، درستلکری. و توغریقلری آتیق بلوئکان تابعین و تبع تابعین طائفہ لری دخی اوزلرینک سوزلری و عمللری برلہ دیننی بیک بخشی آنکلانقلار و اوگرتکانلر جزاہم اللہ عناخیرا.

آنلردین صونک کلمش ایچندہ دخی بیخشیلار و چین دین نانوجیلار و نانوتوجیلار بیک کوب بولغان اللہ بارچہ سینہ رحمت قیلغای ایدی. ولکن ہزلر دیانتمزندہ رسول اللہ (صلی اللہ علیہ وسلم) اوگرتکانچہ و صحابہ لر کورستکانچہ للہ تعالیٰ نیک رضالقینہ موافق روشدہ بار ابرزمو؟ یا کہ - دینمزندہ دگل - دیانتمزندہ

(دیننی یرینه کلتر و مزده) بزله قصولی، توبه گه و توزالورگه محتاج دکلبزمو؟
 بزده تورلی سبیلر دین ظلمت و قساوتلر بولوب سنت برله بدعت قاتوشوب
 طاعت برله معصیتلر بولغانوب کیتما دیمو؟ عبادت برله عادت آراسینی آیرامزمو؟
 بواشلرده یخشی نظر و فکر (اویلاو) حاجت کورله در. شریعة اسلامیة نك چین
 نظرینی ایزلamak و میدانغه چیقارمق و هرکم آنکلاردای روشده بیان ایتمک
 ضرور کورله .

ودخی کسب و تجارت اشنده اجتهاد کرکمو؟ یا که تقدیرگه ایمانم بار
 توکل فیلامن دیو طنچ تورمق یخشیمو؟ اجتهاد ایتکان کمسه دینینه خلاف اش
 قیلمایمو؟ بومسئلہ دخی فکرلاو نیوشلی مسئلہ در.

وهم علم بابنده کوب فکرلارگه کرک بولور. دینمز تیلانچه هر علم
 حاجتمو، دگلمو؟ حاجت بولغانده نی مقداری حاجت؟ خاتون و فزلمز ایچون
 نی قدر علم کرک. آوروپا الیر، آمیریقالیلرده بولغان بو توغریداغی
 اختلافلرده شریعة اسلامیة و حکمة حقه مقتضاستجه ما هو الحق نی نرسه؟
 مدرسه لر و درس لر بابنده دخی کوب مشورتلر حاجت کورله. مدرسه
 و درس لر نی اصلاح کرک خبری کوب آغزلرده سویلانه کوب عقللرده اویلانه.
 واقعا بز نك مدرسه و درس لر مز اصلاح و تجدیدکه محتاجلرمو بوقمو؟ محتاج بولغانک
 نی روشده اصلاح کرک؟ ملتمز نك فکر یورتاسی، اجتهاد صرف ایداسی
 یوقاریده ایتولمش نرسه لر دین باشقه لرده بایتاق بار* منم کونکلمده
 کوب زماندین بیرو یوقاریده ایتولگانچه مسلمانلر نك دین و ادب و عادت
 جهتلر نچه بر آز تنبیه و بیانغه حاجت بولغان نرسه لر نده زمانم اولگورگان
 و قوتم ایرشکان قدرلیسنده بر کتاب یازوب، علماء و عقلاء میدانینه کورساتو
 آرزوی بار ایدی. خطاسی بولسه اوزمنی خطادین قایتارورلار و درست
 بولغانی برله دین قدرش لرم فائده لانورلار دیو اویلائی ایدم. ولکن تورلی

سبیل سارتین بو اشکه بوکونگاچه کونوله آلامدم . ایمدی باصمه اشلرنده
بر آز ایرکونلک کورله باشلاغاچ اول کونکلده گی آرزونی دنیاغه چقارورغه
وجله (ژورنال) صورتنده بولک بولک قیلوب تارانورغه او یلادم *

جمله روشنده تاراتونی نیک آرتق کورهم

جمله لرده باشقه روشلی نشرگه کوره نچه تورلی سببیدن آرتقلق کورلادر:

(۱) تکرار یازله تورو تکرار او قوغه تکرار او یلاوغه سبب بولا
شونلقدین اثری کوبرک بولوی امید ایدله .

(۲) آز آز تارادغانلقدین او قوی ملال کلتورمای (ایرندرمای)
وتورلی بابدین سوز بولغاندین او قور ایچون قزغورلق بولا .

(۳) نشر (تاراتو) آراسنده تورلی یاقدین سؤالرر وجوابلر بولوب
اولده یازوچینک خاطرینه کلمگان کرکلی نرسه لرده یازیلوب فائده آرتغراق
بولماقی امیدلو بولا .

(۴) یازوده خطا احتمالی بولغاندین انصافی اهل قلم طرفندین محررنی
اویغاتوب تیزندین خطاسنی توزایتو اونکغای بوله اولگی ساندی (نومیرده)
بولغان خطانی صونکفی سانلر (نومیر) ندوق درستلاو ممکن بولا .

(۵) جمله لر جریده (غزیتیه) لر کبی غالباً (کوبرک) کوب آدمک
اورتاقلی یاکه بولشلقی برله یازلغاندین کوب آدمنی اشکه تجریض
(قزفدرو) بولا آنلرنک کتاب باغولارینه و علم آرتدرو لارینه و قلم برله ده
جوانولارینه سبب بولا . هنر و فضل لرینک میدانغه چیقوینه یول آچیللا اهل
فضالنک فضلی آنکلانوی شرعا و عقلا مطلوب و ممدوح اشدر *

(۶) کوب آدمک فانشی بولوی محررگه خدمتنی آزایتسا وجوابنی
ینکلایته و کونکلینه قوت بولا * شونک ایچون من فقیر علم یولد اشلرمدین و قلم
قولد اشلرمدین بیگرا کده قزانده اوشبو یل قورلغان هر دیندار باغندین بخش

کورلگان جمعیۃ العلماء پہلوانلرنندین وھیأۃ الفضلاء قہرمانلرنندین کوتامن کہ
بواشینی خوش کورگایلر ایل ایچندہ وعظ اوگوت تاراتودہ منکا قوش بولغایلار *
مجلہ ننگ طاقت قدرلی ینکل تیلدہ بولماقینی آرتق کورلدی

من اوشال مجلہنی ینکل بلغار ترکیسی اوزرہ یازونی ایلگہ بلدردم ویراق
یرلرگادہ خبرینی تاراتدم . ایسکی زماندین بیرودہ منم اویچہ ہر تورلی
خلققہ بولغان اوگوت ، اوگراتو خلقنک اوزی آنکلاغان تیل برلہ بولورغہ
تیوش خلق یحشی آنکلاردای بولمغان تیل برلہ کتاب یازو یا کہ توغری
اوزلرینہ سویلاو چین نصیحت بولوب یتمای و ہر کمک کونکلینہ اوزناشوب ہتمای .
ولکن اولدہ یازلمش کتابلردہ عربچہ فارسیچہ سوزلر کوب کرگان -
اوزمنک مکتب ایچون یازغان رسالہ لردہ شولای بولغان - عثمانلی ترکیسندین
بایناق نرسہ فاتوشقان . بواش تورلیچہ اوی برلہ بولغان :

۱) قایو عالملر عربچہ فارسیچہ بردہ فاتوشماسہ ترکی سوزی فصیح
(آچیق) بلیغ (یتاردای) حسنلی (کورکام) بولمای ، خلق یاراتوردای بولوب
چیقمای بس کوب کشیلر کتابنی توبان کورورلر قاراماسلار فائدہ آلمای
فالورلاردیو اویلاغانلار * بوسوز برتورلی قوبشلیق یاسانہلق سیوچیلرگہ
کورہ درست بولسادہ چین اویلاغاندہ وکوبنک فائدہ سنی تیل گاندہ
درست تابولمای .

آنک ایچون فصاحت ، بلاغت تیلگہ قاراب یورمای . ہر قایو تیل برلہ
مرادنی آچیق آنکلادلہ شول تیل فصیح بولا . اورنہ کورہ کرگنچہ
یتشدروب آنکلاتقان سوز بلیغ بولا * بلکہ عربچہ فارسیچہ فاتشدرلمش سوز
اوقوغان طنکلاغان کشی یحشی آنکلاماسدای بولسہ فصاحتنی ویرمای بلکہ فصاحتدین
یراق توشادر . شونک ایچون کوب خلققہ یازلمش یازولار و کتابلار یحشی
آنکلارلق واورنہ کورہ بولغان معنا ومرادلرنی بتوشدر اک بواق کر کدو .

شولر و شده بولغان سوز ترکیجه گنه بولسه ده فصیح و بلیغ بولور. ننا ککه امیر علی شیر^(۱) حضرتلری عرچه نی و فارسیجه نی یخشی بله تورغان عالم بولاتور و ب کو برك کتابلرینی ترکیجه یازمشدر. وهم ترکیجه ده آیر و م فصاحت اثبات ایتمشدر. مگر خاص آ دسلرگه گنه آنکلاناسی سوزنی قوبشی ر و شده یات تیملر فاتشدروب یازلسه جائز بولور.

(۲) الله تعالی دین اسلامی عرب تیلمنده بولغان قرآن نی ایندروب آنکلانقان، اینک سویکلی پیغمبری محمد (صلی الله علیه وسلم) عرب دین اولوب هر سوزینی عرچه سویلکان و هر حکمنی عرچه بلدرگان بس عرب تیلی اسلام تیلی دین تیلی بولادر، دین اسلامی یخشی آنکلار ایچون تمام کونگلنی باغلار و اورناشدرر ایچون آنی الله تعالی نک اوز سوزندین آلمق و آنکلماق وهم رسول الله (صلی الله علیه وسلم) نک اوز سوزندین آنکلماق یخشی بلکه ضروردر. شونک ایچون عالمر خلقنی عرچه گه یقینلاشدررغه آز آز بولسه ده او گرانوب عرچه نی آنکلانورغا ترشقانلار. سوزلرنده و یازولارنده عرچه نی فاتشدوغانلار تیلمزگه عرب سوزندین بایناق سوزلر قاتوشقان حتی فایولاری اوز تیلمز کبی اوقوماغان کیشیلرده آنکلاراق بولوب کیتکان* آلارنک بونیتلری درست بواشلری ایله یخشی خدمت ایتکانلر فائده کلتورگانلر آز بولسه ده خلقنی دین تیلمینه قرآن حدیث قوراسیمنه یقینلاشدرغانلار. الله آنلرغه رحمت ایتسون

(۱) امیر علی شیر نوایی حضرتلری ۸۴۴ سنهده هراتده توغوب مشهد (طوس) و سمرقند شهرلرنده رسمی علملری تحصیل ایتدک کین صونک امیر تیمر نسلندین حسین میرزا ابن منصور میرزا ابن معزالدین میرزا ابن عمر شیخ ابن تیمورلنک هرات تختینه اولتوردقه مذکور سلطان میرزا حسین غه وزیر بولمشدر و دائما علم خدمتنده و علماء صحبتنده و شعر انشادنده بولوب کوب آثار خیر قالدرومشدر مولانا عبدالرحمن حاجی حضرتلری شول عصرده بولوب نفعات الانس کتابی بیاجه سنده وزیر مشار الیه حضرتلرینی مدح و تعظیم اوزره ذکر ایتمشدر امیر علی شیر رحمه الله رکی لسانینی فارسیدین آرتق کورر ایکان محاکمه لغتین کتابنده بومطلوبونی یخشی اثبات ایتکان کثری ترکی بولغان یکریمی اوتوز قدر آثاری ایچندین دیوانی ترکستانده خواص و عوامنک و لنده در وفاتی ۹۰۶ سنه بعض ظرفاء جنت لفظلریله تاریخ فوتینی ضبط ایتمشدر

آلايده دين و باشته نورلى معرفتى خلققه كو برك آنكلاتو تيزلك اوزره بلدر و هر فائدهغه كوره الوغراق فائدر .

شونك اچون كو بكة آنكلانوى تيوشلى كورلماش سوزلرني ومعنالارني مكن قدرينگل نيلده هر كم آنكلاردای روشده سويلمك و يازمق لازم كورله در خلققه معرفت و يرلسه كر كلربنى آنكلاردای حال كورلسه عربچه نك بخشى و حاجت ايديكنى آچيق آنكلادلسه باره باره عربچهنى بلدرمك قيون بولماس كشى بر نرسه نك كر كلرگينى بلسه كوپ وقتده ايزلانه آفرونلاب بولسه ده بارا بارا شونكا ايريشه در .

(3) ايسكىدن يورطمزده و ايلمزده اوز تيلمزده كتاب يازو بيك آز بولغان و غزيتته يازو برده بولغان ، ملالر آراسنده عرب و فارسى سوزلرى ، باشقه خلق آراسنده روس سوزلرى كوپ كرگان هر كرگان سوز توغريسندده اوزمزننك تيل چيغقان وهم انودلغان بر يازوچى نى قدر ينكل ابدوب اوز تيلمز برله گنه يازمق بولسه ده اوز تلمزدين سوز تابا آلمانغان ايركسز عرب ياكه فارسى تيلندن فاتوشدرغان* ايندى يازوچيلار كو بايدى غزيتته لرده بولا باشلادى الله نك ياردمى برله يوغالغان تيلمز نيله نابارغه ترشوچيلر بولور تابولغانينى تور اتوب يازوچيلارده چيقار موندنن صونك شايد تيلمز يوقالماس خلقمز تيلسز بولوب اوز ذاتينى يوقالتوب ايل كولكوسينه قالماس* مگر علم و فن سوزلرنده عثمانلى تركيسندن الوش آلماي اشمز بتماس* تركيلر بخشى سى چيغتاى تيلندن بايتاق سوز آلماي حالمز بولماس* قلملى بكتلر يمز شولاى اشكه كر شسه لر تيلمز و ملتمز اچون ياردم ايتارگه تر و شسه لر انشاء الله تيلمز علم و ادب تيلي ، ايلمز معرفت و حميت ايلي بولوب كيتار *

بجله نك نامينى (آئينى) **الدين والادب** قويدم الله ياردم و ويرگان قدر دين و ادب توغريلرندن سوزلر و اوزممنك وهم قلم بولداشلمننك عقللر ايرشكان

قدر دين ننگ حکمتلری و ادب لری يازلسه کرک *
المعجله: حکمت و فائده لو سوز لر يازلغان کاغذ ديمکدر.

الدين

الدين عرب تلنده تورلی معناده کلور

(۱) جزاء و مکافات دنته بفعله ديور لر اشي ايچون آنکا جزا ويردم ديمک

مالک يوم الدين مالک يوم الجزاء (قيامت) معناسنده در.

کماندين تدان اي کما تجازي تجازي اي تجازي بفعلک و بحسب ماعملت

تر کچه سي قيلوشنکا کوره کورشنک ديمک

(۲) حساب براهمالده يوم الدين يوم الحساب معناسنده

ذلك الدين القيم ذلك الحساب الصحيح بودرست حساب ديمک

(۳) طاعت على رضى الله عنه سوزي: محبة العلماء دين يدان به * ودنته

ودنت له ديور لر اطعته معناسينه و باشقه معنالارده ده استعمال ايدلور

و کوبرك و قنده قرآن ده و خلق تلنده طاعت بولينی کورسانکان و صونکنک

جزاء و حساب بولونی آنکلاتقان بنده لر ننگ بختی و منکولک سعادتى ايچون

الله تعالى طرفندين يبارلمش او گرادلمش نظام و قانوندر صراط مستقيم،

شريعت ديولور ان الدين عند الله الاسلام

دين ننگ کرک لگی برله حقيقتى آنکلانور .

(۱) بنده هر اشنده، گوده سنده، جاننده، عقلنده، بارچه اعضاسنده

الله تعالى گه محتاج، بو نرسه لر ننگ باش ياراتلولاری وهم ياراتولغاندين صونک

فائلى روشده صاقلانماقلاری بارى الله تعالى ننگ ياردمى برله در. ودخى بنده

ترک لکی ايچون سانسز نعمتکده محتاج. هر کونده بلکه هر سولوده الله دين چيکسز

ياردم کورمکندر. الله دين بنده گه ايرشکان يخشيلق هيچ کمدين ايرشورگه

ممکن دگلدر. الله و برگان نعمتنی هيچ کم ويره آلمايدر * سلامت عقل آنکلا و نچه

نعمت و یاردم خواجہ سینی راضی ایتمک و آنک نعتلری و یاردملری قارشوسنده
اشلر قیلحق و توبانلک کورساتمک تیوشلیدر عقلنک بو حکمینہ دینلی و دینسز
کشیلر بارده اتفاق برله اشانالارده بر بنده دین آزغنه یخشیلق کورگان کشی
عقللی بولسه اول بنده گه شکر قیلا و آنکا کوچیلک کورساته * شول حساچه
هر بنده اللهغه بیک الوغ شکر ایدر گه بورچلی اوزینی بیک توبان ایدوب
اللهنی بیک یوقاری توتحق و بیک الوغ کورمک تیوشلیدر * برا گونی اینک یوقاری
درجه ده کورب الوغلاب آنک قارشوسنده اینک توبانلک کورساتو گه شریعت
تیلنچه **عبادت** دیوب ایتوله در *

هر کمنی الوغلاو و آنکاشکر ایتو آنک سویگان روشنچه بولق لازمدر .
یوقسه آنی الوغلاو بولمی خورلاو بولوب کیدر . هر کمینک طبیعتینه و شهرینک
عادتینه و آن دین ایرشکان نعمتینه کوره آنی تعظیم ایدله در
الله نک الوغلقی و درجه سی بنده نک عقلی ایرشور مرتبه ده دگل
آنکانی روشلی شکر یاراقلی بولور و نیچوک تورلی تعظیم و عبادتنی
اول سویار بنده بله آلمایدر .

بس بنده اوز طبیعتی و ذاتی برله الله نک اوزن دین رحمتی برله اوزی
تلاگان روشده شکر یولینی آچماقینی و عبادت روشینی کورساتما کینی کوتادر *
مونه شول الله نک کورستکان و بلدراکان شکر یولی و عبادت روشی **دین** نک
عبادت قسمی بولادر .

الله نی تانو کرکلمکی :

اللهغه عبادت و شکر قیلحق ایچون اللهنی نانومق و هم اوزی بلدراگان
درست روشده صفتلامق و اوزی سویگان و راضی بولغان یولک ماقتاماق کرک .
هر کمنی ماقتاغانده اوزی سویگان روشده بولمسه و آنی یخشی تانوما صفتلانسه
چین ماقتاو و شکر بولمای * بنده نک عقلی بیک ناقص وضعیف بولغانغه کوره
ایتولگان روشچه اللهنی تانورغا ، صفتلارغا و ماقتارغا کوچی و طاقتی یتمایدر .

بس اللهی تانر ایچون الله نك اوزی طرفندین تانو روشینی اوگرتمک *
 اوزنده بولغان صفتلرنی بنده نك عقلینه صیغار و بنده آنکلار قدرلینی
 اوزی بلدرمک کرک بولادر . تاکه بنده اللهنی شول یول برله تانوسون و شول تانولمشینه
 عبادت و شکر قیلسون * مونه اوشبو الله نك کورستان و بلدرگان تانو یولی
 دین نك ایمان قسمی بولادر .

پیغمبر نك کرک لکی .

الله تعالی طرفندین هیچ نرسه نی اوگرانو و بلدر و عامهء بنده گه توغری
 ممکن دگل عادی بنده نك بواشکه قابلیتی یوق . مثلاً چی نادان کشی
 یوقاری درجه ده اولان عالم و فیلسوف کشیدین سوز و حکمت آنکلی آلمای
 و آن نك درس مجلسنده کوب اولتور ساده بر فائده ده آلا آلمای وهم الوغ سلطنتلی
 پادشاه آلدنده بر تلانچینک قارشو بولورغده و آندین برسوز ایشدر گه و آنکلارغه
 طاقتی بولمای . بونك سببی ایکی آراده آیورمه بیک کوب ، طبیعت و عقللری
 آرالارنده بر برینه ایرشوردای یقینلق و مناسبت برده یوق بولدقیدر * بو ایکی
 کشی اصلده هر ایکوی ضعیف گناهی و شیطان فاتوشمه ذاتلر بولا توروب
 چیتدین کلمه بر تریبه سببلی گنه بوقدر آیورمه لی بولوب آرالارنده فائده لانشو
 و اوگرانشو چیتون بولسه الله برله عادی بنده آراسی شونکا قاراب اویلانسون *
 بنده نك کوبرگی هر وقت شیطان و نفس آماره توزاغنده وهم اعتقاد و عمل
 جهتلرنجه بوزوق ویمان روش اوزره بولماقده و هر وقت اوزینی هلاک
 چوقورینه تاشلاماقده ، و قلبنده حق و معرفت آنکلاردای نور آلماشینه ظلمت
 (قرانغولق) و قساوت تولمقده در * ایندی بور و شده توبانلکده و بوزقلقده بولغان
 کمسنه چین پاک و هیچ قصورسز بولغان ، کوز کورمگان و عقل ایرشمگان
 ذاتدین نی اوگرانه آلسون و نی آنکلای بلسون و نچوک آن نك خطابینه توغری
 بولا آلسون هیچ ممکن دگل .

بس الله تعالی اوزی کامل حکمتی و تدبیری بوینچه بنده لرنک اوز

آرالارندین یخشی طبیعتلی و کورکام خلقلی، پاک قلبلی و اوزینک رحمت تریبه سی برله تریبه لنگان، فضل و کرم تادیبسی برله ادبلنگان و فرشته گه یولقورلق و آندین سوز ایشدرک مرتبه گه ایرشکان و هم الله ننگ سوزینی اوگرانورلک و آنکلاب خلقغه ایرشدرلک و آنکلادرلق بولغان برقدرلی و هرمتلی ذاتنی سایللاب باشقه بنده لرینه رسول (ایچی) قیلمشدر. تاکه اول ایچی الله ننگ حکملرینی بنده لرینه ایرشدرر و آنکلادر *

مونه بو ایچی الله دن دین کلتروچی دیننی الله نلاگان روشده درست آنکلاتوچی الله نی تانوتوچی و شکر و عبادت روشلرینی یخشی اوکراتوچی پیغمبر بولادر *

الله تعالی ننگ صونک یبارمش پیغمبری دین اسلام اوکراتوچیسى محمد صلی الله علیه وسلم

رسول الله صلی الله علیه وسلم ننگ آنالارین هاشم غاچه بلمک واجب، عدنان غاچه بلمک مستحب بولدقندین اولان سب شریفینی یازمق تیرش کورلادر رسول الله صلی الله علیه وسلم نسبنده بعضلرننگ اصل اسملری باشقه بولسه ده مشهور لقبلی برله ذکر ایدلادر چونکه رسول الله صلی الله علیه وسلم اوزی سویله بیان ایتمکان. و هم چین آنکلاتو خلق آراسنده مشهور بولغان اسم برله یادایتوده بولادر. امام بیهقی ^(۱) دلائل النبوه دیگان کتتابنده نسب شریف حدیثینی انس بن مالک ^(۲) رضی الله عنه آرقیلی بسویله روایت ایتادر:

(۱) ابوبکر احمد بن حسین بن علی در ۴۵۸ سنه وفات. علماء حدیث ننگ الوغلا رندین حدیثده کوب کتابلر یازغان دلائل النبوه دیگان کتتابنده رسول الله صلی الله علیه وسلم ننگ معجزه لرینی و نبوت علامت لرینی ذکر قیلغان.

(۲) کنبه سی ابو حمزه در بنو النجار تارماقندین و خزرج اروغندین رسول الله صلی الله علیه وسلم ننگ هجرت یلده اون یاشنده ایکان آنکا خدمت ایتنه باشلاغان، وفاتینه چاقلی خدمتنده بولغان. رسول الله صلی الله علیه وسلم دین بیک کوب حدیث کوچورگان رسول الله صلی الله علیه وسلم آنکا بالاسی و مالی کوبلکی برله دعا قیلغان باقچه سی یلده ایکی مرتبه همیشه ویره ایکان سکسان اوغلی ایکی قزی بولوب وفاتی وقتنده بالالاری و تورونلری باری یوز یکریمگه ایرشکان. دشیننی آلتون برله نفوتور ایکان هجرتدین (۹۳) نچی یلده (۱۰۳) یاشنده بصره دین (۱۲) چاقروم قدر برده اوزینه وطن توتقان طفی دیگان یرده گی سراینده وفات بولغان رضی الله عنه.

انا محمد بن عبدالله بن عبدالمطلب بن هاشم بن عبدمناف بن قصي بن كلاب بن مرة بن كعب بن لؤي بن غالب بن فهر بن مالك بن النضر بن كنانة بن خزيمة بن مدركة بن الياس بن مضر بن نزار بن معد بن عدنان .
وما افترق الناس فرقتين الا جعلني الله في خيرهما فاخرجت من ابوي فلم يصبني شيء من عهر الجاهلية وخرجت من نكاح ولم اخرج من سفاح من لدن آدم حتى انتهيت الى ابي وامى فانا خيركم نسبا وخيركم ابا . (*)

(۱) عبدالله يكرمي بش ياشنك رسول الله نذك (صلى الله عليه وسلم) توغماقندين برايكى آى الوك مدينه گه خرما آلورغه بارغاننده مدينه ده وفات بولمشدر .
(۲) عبدالمطلب چين اسمى شيبه الحمد ياكه عامر كنيه سى ابو الحارث در .
آناسى هاشم شام تجارتينه كيتد كنده زوجه سى سلمى بنت عمر والنجارية نى مدينه ده آناسى اوينده قالدرمش ايدى . شول سفرنده شام مملكتنده غزه شهرنده وفات بولوب عبدالمطلب مدينه ده توغوب يدى ياشينه ايرشدكك عمى مطلب بن منافى مكه گه قايتارمشدر . مكه گه كرد كنده آدميلر بوكم ديور صور دقنده اختصار كلام اچون عديم ديد كندين عبدالمطلب ديور مشهور بولمشدر .
رسول الله صلى الله عليه وسلم نى سكر نچى ياشينه چه تربيه ايدوب مكه ده وفات بولمشدر . رسول الله صلى الله عليه وسلم انا النبى لا كذب * انا ابن عبدالمطلب ديدكى صحيح بخاريد مذكوردر .

(۳) هاشم اسمى عمر و آخلق وقتنك خلقغه اكهك وايت آشى ويرگاندين سويك سندر غوچى معنا سنك اولان هاشم ديولمشدر . بنواميه بابالارى عبد شمس برله ايگوزدر .

(*) آدميلر ايكى بوون بولغانده الله منى بخشيرا فنده قيلدى آتا و آنادين نسلمگه جاهليت بوز قلقندين بر نرسده تيكماينچه توغدم آدم دين (عليه السلام) بير و آتا و آناماچه بوز و قلق قا توشماينچه نكاح برله گنه چيقدم من نسل و آتا سار تين شز نك بخشيرا فتنكز ديمكدر .

(۴) عبد مناف مغیره اسمك بولسه ده مناف ناملی بته اضافه ایدلوب عبدمناف دیو لقب ویرمشد. * اسلامده عبد مناف یا که عبد مناف اسمی ویرمک درست دگلد. آنا آنانک جهالترندین (نادانلقلارندین) اماملارنک اعتبارسزلقلارندین یا که قارشولقلارندین ویرلگان بولسه درست اسمگه آلماشدر مق لازمدر. رسول الله صلی الله علیه وسلم بوندای اسملرنی آلماشدرغان. بومسئل تفصیل یازور انشاء الله

(۵) قصی ایراق معناسینه اولان قاص تصغیریدر اصل اسمی زید یا که یزید یا که جمیع در والکسی بنو عنده قبیله سندی ریبعه بن حزام نام کسه گه نکاحلنوب والده سی حضورنده ایراقده اوسکاندین قصی دیولمشد. مکه گه قایتقاچ بتون مکه ریاستینی قولینه آلوب سیدالقوم اولوب قریش قبیله سینی شوکتلی حالگه کلتور و ضبط ایتمشد. وکعبه قارشوسنک دارالندوه بناقلیمشد شاعر:
 أَبُوکُمْ قَصِيٌّ وَيَدْعَى جَمِعًا بِهِ جَمَعَ اللَّهُ الْقَبَائِلَ مِنْ فَهْرٍ
 دیو مونکا اشاره قیلمشد. الله فهْر تارماقلرینی جمیع آتالغان قصی برله بیغدی دیه کدر.

(۶) کلاب اسمی حکیم یا که عروه در غالباً آو برله یوانغاندین کلب جمعی اولان کلاب برله لقبلا نمشد.

(۱۱) فهْر قریش قبیله سینک باشی اوشبو آتادین باشلانادر فهْر بالاسی بولغان قریش دین دگلد.

(۱۳) نضر اسمی قیس کورکام یوزلی بولغاندین نضر دیولمشد.

(۱۶) مدرکه اسمی عامر در. قرنداشی عمرو برله اولان اولارینی پشورگانه فاققان توله رینی توتوب کلتور دکده آتالری مونکا سن مدرکه (ایرشکوچی) وقرنداشینه طابجة (پشورگوچی) دیه شد.

(۱۷) الیاس بعضلر اصل اسمی الیاسین دیه شد. بیت الله حضورینه اول قربان کلتورمش ورسول الله صلی الله علیه وسلم دین (الیاسنی سوکمانکز

اول مؤمن ایدی) دیگان سوز کوچورلمشدر

(۱۸) مضر آق یوزلی بولغاندین عرب اصطلاحنجه قزل معناسنک بولغان الحمراء

دیولمشدر. قبیله باشلقری بولغان ایاد ور بیعه ننگ توغانلاری

(۱۹) معد بو باباغه نسبتده معدی دیورلر. تسمع بالمعیدی خیر من

آن تراهُ مثل مشهوری تصغیر صیغه سیله اوشبو معدکه نسبتدر. دالی کثرة

استعمال سببندین تحفیف ایدلمشدر. اصلده بالمعیدی بولورغه تیوش.

(۲۰) عدنان شاعر: وکم اب قدعلاً با بن ذری شرف * کماعلاً برسول الله عدنان

اوشبو که سنه نی ایتهمشدر. کوب آتالار رسول الله آرقاسنک عدنان منگان کبی بالاسی

آرقاسنک شرافت تو با سینده مندی دیمکدر.

قزان شاگردلرینک رسمی بر حرکتلری

اوتنکان (۱۹۰۵) سنه میلادی آپریل اوائلنده اوفاده بولاچاق جمعیه علمیا

سفرینه چیقاق کونمده قزان ننگ آلتی یدی مدرسه سنندین وکیللر عنوانیه

اون، اون بش چمالی شاگردلر بولقوب سفرمنک مبارک بولمقی اچون دعاء

صونکنده (بزنگ بیش آلتی یوز شاگرد امضاسیله مفتی حضرتلرینه کوندرمش

عریضه سز اچون یاردم قیلما فنکیزی وممکن قدر مفتی حضرتنی بزنگ مراده مزغه

مساعده سی بابنده ترغیب ایتما کنکیزی اوتنامز دیدکلرنده عریضه نکز

نی مضمونده کورمک بلمک لازم، تیوشلی دیوآ کلاسام مراد نکز اچون اجتهاد ایدرمن

عریضه کزنی بخشی آنکلامای قطعی وعده بیره آلامیم دیووداع ایتدم عرابهغه

منار و قتمده اوشبو نسخدن منکا تابشردیلار:

جمعیت روحانیه محمدیه رئیس حضرتلرینه

عریضه:

قزان شهرنده گی ۱۰ مدرسه عالیهنک عموم طلبه سنندن:

بندهلر نکز شاگردلر کمال خلوص ایله مقام عالی اسلامیده کوب یللمر

بقانکزی تلاب کیله چکده گی امام و شاگردلرینک وشول واسطه ایله عموم نظارت نکزده

اولان اهل اسلامك سعادتينه سبب اولماقكزنى جناب تعالى دن رجاء ايده مز .
 بوكونلرده تحت رياستكزده علماء جمعيتى اولاچاغينى كمال ممنونيت
 ايله ايشدوب كو بدن بيرلى انتظار ايتدكمز صباح خيرنى آچماقكزه جان ودلمز له
 تشكر ايدرك «ياشاسون جمعيت اسلاميه ياشاسون مفتى اهل اسلام»
 دبهرك دعا لرده بولدى . بزلرده موندای بيك عزيز اولان جمعيت علمائيك
 ملتزم اچون اينك مهم بولغان مسئله لردن بحث ايتما كلرينى دورت كوز ايلان
 كوتما كده مز . حاضرده ملتزم اچون اينك مهم مسئله لرجه لسندين مدرسه لرنى
 اصلاح و پروگراملرين تعديل اولديغندين شول جمعيتكزه بزم شول خصوصى
 مطلوب لرمزى ده عرض ايدارگه اوتنه مز .

بوصونك سنه لرده مدرسه لره و آلارنك يمشى اولان امام لرغه اسلام حالين
 و مستقبلين قايفرتقان كوب محرر لر طرفندين طعن و تنقيد لر ايديله . و آلارده
 سويلا ب بتره آلماي قالغان نقصانات لرمزى اهل افكار هر مجلسده شرح و تفصيل
 ايدله لر . واقعا مدرسه لرمز شول حالده دركه حفظ الصحت و نظافت جهت لرى طلبه
 علوم دگل حيوانات طور ماسلق، ترتيب، نظام و انتظام اولماقندين هيچ برأش
 آغا بارما بئچه آز كرك يابرده كرا كمز درس لرنى آنكلاماى ، آنكلاماى
 و مساهله لى وقتوب عزيز عمر لرمز ضايع ايديله .

دينمزه و معيشتمزه كرا كللى نرسه لردن خبردار اولماي يايسه فائده نى ضرر
 ضرر نى فائده ديه نقيضنجه اعتقاد ايله ۲۰۱۵ يىل تحصيلمزننك ثمره سى اولار ق
 دنيا و آخرة دن بي خبر اولوب مدرسه دين چغامز مدرسه لرمز شويله اولدقندين
 جمعيت روحانيه مزده امتحان اچون مهم نرسه لرنى جامع بر پر و غرام وضع ايتماي
 كم نى اوقغان بولسه شوندين امتحان قيلورغه مضطر بولا . شول سببدين ملا بولا چق
 كشيرلرگه اينك اهميتلى پيغمبر عليه السلام و اسلام تار خنلرندين و خلقنى چوك ارشاد
 كيرا كلكندين و اصول تدريسدين خبر يده بولماغان و اوزى اوقغان كتابدن

بر مسئلہ آنکلاماسلق کمسہلر مدرسک لقبین کوتاروب فایتالار.

شاگردلر استاذ ومدرسہلرگہ کمال احترام ایله نیچہ سنہلر آلاردین نظام واصلاح کوتوب توردیلار. اما مدرس افندیلر بو خصوصہ اوز آرا اتفاق ایتمادکلرندین ویر بر آدمگنه بتون درس پروگراملرین تغییرگہ قادر اولماغاندین حتی تغییر ایتمسده عامه حضرتلر وعوام طرفندین طعن گہ هدف اولماغاندین پروگراملرینی تغییرگہ قادر اولمادیلر حتی جرأت ایدانلر اولسده رسما اوقل و امتحان ایدله تورغان درسلرینی تمام تغییر ایده آلمای عمومی فائز حاصل اولمادی. اما حاضرده شاگردلر حال ومستقبلرن اوایلاب شوندای حیرانلق گہ کیلدیلرکہ شونک نتیجه سی اوله رق کوبسی درس ومدرسه واماملق دن بیزوب باشقه یوللرینی علم یولینه آرتق کوره باشلادیلر. الوغلر طرفندین مونک چاره سی کوز اتماسه بتون دین علمینک و علماسنک انقراضنی موجب اولاقق. آندن صوک تل ایله تعبیر ایله آلماسلق و کوز ایلان کورماینچه اشانماسلق ملت خرابی تعقیب ایده چک که الله کوسترماسون.

بنا برین ذات شوکتلولرینی وسیله ایدرک جمعیت علمادین بروجه اتی اصلاحاتی اجرا ایتمه گہ مذاکره وموافق کورگانلرینه قرار ایدوب بتون مدرس ومدرسه لرگہ اعلام ایله موجبنچه عمل ایدلورگه چاره لر از لناماسنی بتون شاگردلر بتون ملت اسلامیه نامینه رجاء ایده مز.

(۱) مدرسہ لمزده هرشیدن زیاده مقدماتی ایله برابر علوم دینیه گہ اعتناء ایدلسه ایدی.

(أ) علوم دینیه دن: تفسیر، فقه، اصول، عقاید حقه، سیر نبی و اخلاق.
 (ب) مقدماتن: لسان عرب و ادبیاتی، مفصل تاریخ اسلام و فلسفه دینیه.
 (۲) علوم حیاتیه دن: ریاضیه، طبیعیه، تاریخ ملی و عمومی جغرافیا، انشاء و ادبیات، وعظ و خطابت، حفظ الصحت، تربیه الاطفال درسلی تیشنچه

- مدرسه لرگه ادخال ایدلسه ایدی .
- (۳) فائده سی کورنماگان درس لر ایلان شاگرد لر ننگ عزیز عمر لر ی ضایع ایدولماسه ایدی .
- (۴) مدرسه لرده درس باشلاو واقو و امتحان و معیشت ایچون نظام لر قویلسه ایدی .
- (۵) مدرسه لرده نظافت و حفظ الصحه گه رعایه ایدلسه ایدی .
- (۶) تعلیم و علم اش لر نده خدمتی کورلگان علمادن مرکب وقت معین ده اجتماع ایده طورغان «مدرسه لر قامیسیه سی» تشکیل ایدلسه ایدی .
- (۷) وظائف تعلیم و امامت گه نائل اولماق ایچون ایکی یلدن، خطابت و تدریس که لیاقت اوچون دورت یلدن کیچک ماینچه تعیین ایدلگان فنلر مجبوری بولاچاغین و امتحان توته آلمانا گن کیشیلر قطعاً رد ایدله چکن اعلام ایلان مدرسه لرگه یاقن آراده «سیرقولر» یبارلسه ایدی . (تمام)
- المجله: اوفاده مذکور عریضه توغریسندک مفتی حضرت که سویلندی. اطرافدین بیغولمش ائمه و مدرسین آراهم سوزلر بولدی مدرس لر ایچنده تورلی فکر لر و تورلی روشلی مقابل لر بولسه ده، مفتی حضرت لر ی بر درجه قولاق سالورلق اعتبارغه آلورلق جواب ویرگاچ آرتق سوز ایچون یر قالمادی .
- مفتی حضرتی:- حاضرگی بیغونمز فقط دوخاونوی صوبرانیه ننگ اصول نظارتنده مشاوره ایچون، مدرسه لر تمام بزگه تابشرلوب یتماینچه درس پر و غرما- لارنده مشورت آهق مناسب دگل وقتی ایرشسه انشاء الله بقارمز، اگر صوبرانیه داغی امتحانمز ایچون بریخشی پر و غرما (نظام) ترتیب ایدلسه مدرسه لر ننگ ترتیب و اصلاح لر ی باشلانماقینه بلکه یول بولور دیمش ایدی .
- مفتی حضرت ننگ اولدین خاطر ننگ دوخاونوی صوبرانیه امتحانینی فائده لیراق روشکه قویو شاگردارنی یخشی و کورکلیرک روشده اجتهاد قیلدرو

فکری بولغان اچون بو یلداغی اویا جبعیتی نك امتحان اصلا حینی و یخشی
 روشده پروغرامما ترتیبینی صورادقلارنده قبول ایدوب مشورت وفکر صوراب
 هر یرگه فرمانلار تارانندی. و هر یردین فکر لر حرکت ایتمگه و امید لر قوئلنمه گه
 باشلادی. قزان علماسی طرفلر ندرینده بر نظام ترتیب ایدلو یولنک در .
 ,,والحمد لله علی نعمه“

مفتی حضرت ننگ بوننگ کبی یخشی قصدی وابدگو نامه سی هر یرده
 کورلما کی و هر وقتک کوکله قالماتی تیوش کورلگان دین نسخه سینی مجله ده ده
 یازامز . شا گردلر نك عریضه لری و امتحان نظامی توغریلار نده انشاء الله یازلور
 ۲۹ دیکابر ۱۹۰۵ سنه ده ۱۱۴ نچی رقمده مفتی حضرتلر ندرین یبارلش
 فرمان صورتی :
 اورنبورغ صوبرانیه سی قارامقنده اولان امام و مدرسلرگه :

اویا غوبیرناسنده اولان مسلمانلر نك اوشبو بیل ۱۸ نچی دیکابرده اویا
 شهرنده اولان جیونی اوز طرفندن وکیللر یباروب، بو کونده اورنبورغ
 صوبرانیه سنده اولان امتحان حقنده بر نظام توزوب، هر وقت شوکا موافق
 عمل ایدلنسون ایدی، دیه بندن صورایدر .

امتحان نظامی توزور اچون انک ایلک محله لر نك بایلق یارلیلق، بیوک
 و کچوککک جهت لری اعتبارغه آلورغه همده مکتب و مدرسه، درس و شا کردلر
 اوشنداق مدرسلر نك حاللر نی طوغریدین طوغری کوروب، آچیق بیلوب
 طوررغه تیوشلی کرله در . صوبرانیه قارامقنده اولان، محله لر بیک کوب همده
 تورلی طرفلرده تاراو و بعضیلرده نیچه بنکلر ایله چاقروم یرافنده اولدوقلری
 کبی، آرا ده هم کینک قرلرده مال کوتوب یریردن یریرگه کوچوب یورمکه
 و سازلقلر آراسنده کون کورمکه اولان محله لر هم وار . شونک اچون بو محله لر نی
 هر وقت کوز اوکنده طوتوب و هر حاللر نی بیلوب طوررغه صوبرانیه اچون
 مشکل بر اشدر . شوپله اوله طوروب صوبرانیه نك اوز محکمه سنده امتحان

نظامی توز و لسه، بعض اورنلرده اولان اسلام خلقلرینک معیشتلرینه، مدرسه و شاگردلرینک حاللرینه مناسب اولماز روشده توز و لسه اهمالی وار.
امتحان ایدلنه چک شاگردلرگه بو کون گه قدر صوبرانیه ده مؤذنلک، اماملق، خطیبلیق، آخوندلق، معلم و مدرسک درجه لری ویرله در ایدی. بو درجه لرنک هر برینک خدمتی ایکنچسینه کوره بر آزاباشقه باشقه اوله در. بو درجه لری ایله تعیین ایدلنه چک خدمت لر آراسنده هم مناسبت رعایت ایدرگه تیوشلی اولسه کرک.

امتحان نظامی توز و لسه حاجت اولسه، اوللر و شهرلرده اولان محل لرنی، اسلام خلقلرینک معیشتلرنی، مدرسه و مکتب قاعده لرنی، شاگرد و درس حاللرنی یخشی ملاحظه ایدوب، خلقلرنک اوز آرالرنده و اوزلرینک مصاحتلری ایله اوزلری طرفندن توز لورگه تیوشلی.

اوشبو سببلر ایچون بو کاغذنی آلدیغکز صونک وقت اوزدرمای، اوز طرفکنزده اولان موافق آدم لر ایله برلکده و اوزکز موافق کوردیکگز روش ایله، صوبرانیه ده امتحان قیلور ایچون نظام (پروگرام) توز و لسه بکا تابشروکزی اوتنهم. یوقار و ده مذکور اولان مؤذن، امام خطیب. آخوند، معلم و مدرس درجه لری ایچون مهمات دینییه و علوم اسلامیه دن نه قدر شیلر (علم و فنلر) قیلورگه تیوشلی کورلور، هر بری حقنده آیرم نومیر ایله یازوب بیان قیلورسز. اوشبو توز و لسه نظامکزی (امتحان پروگرامنی) امضا کز ایله مرحمت ایدوب، بنم اسممه یباررسز.

مفتی اهل الاسلام الحاج الحرمین

محمد یار سلطانفی .

مدرسه محمدیه طلبه‌سندین حسین افندی بلدانیدین بر مطالعه نافعہ

توکل و بطالت

حاضرگی زمانده توکل اتلی کورکام خلقنی لائقچه استعمال ایتمایوب مذموم اولان بطالت ننگ مرادفی (برمعناده) کبی روشک استعمال ایدوب آزغنه توکلی اولان کشینی یالقاو دیوتسمیه ایتمکده درلر. بنأعلیه تعریف و تبیین لازم ایدکی آنکلاندی.

(توکل). قدرت بشریه دائره‌سندین خارج تغییر و تبدیلی قابل اولمیان امور الهیه و تقدیراتر بانیه‌ده فائده‌سز اضطراب و تأثیرات قلبیه‌نی بر طرف (چپنده) ایدوب اللهغه اشانوب حواله ایتمکدر.

قدرت بشریه دائره‌سندین خارج اولان شیلردین مرادمسببات (مقصودلار) دیمکدر. چونکه اسباب انسان نك قدرت و تصرفی تحتنده اولدقندین اسبابه تشبثی ترك ایدو توکل اولمایوب حکمت جلیله فطرته مغایرتدن عبارت اولان (بطالت) (بوشلق) کهچلگینی اختیار ایتک دیمکدر.

بطالت: انسانی انسانیت کبی نعمت شرفندن قوری قالدران بریمان اشدر. چونکه انسان کندیسینه احسان ایدلسگان عقل و فکر ایله اسبابه تشبث (یابشو) و موجب سعاده اولان شیلری بحری و تحصیله صرف قدرت ایتمیوب اختیار بطالت وسعی و عملدن فراغت ایده‌چک اولور. بوروشلی کهسنه دنیا و آخرت فوز و نجاتینه لائق اولمیه‌چقدر.

بنأعلیه توکل برله بطالت بیننک فرق ظاهر اولدی که توکل اسبابه تشبث صونکنده مسبباتی حق تعالی حضرتلرینه تفویض و احواله ایتمکدر

اما بطالت ایسه اسبابه تشبث ایتمیوب سعی و اجتهادسز الله‌دن کوتمکدر حاضر دیدکمز توکل حقننده حق تعالی حضرتلری طرفندن کوب و وعده‌لر وارد اولمش در مثلا آیتده (وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ) و حدیثک (عن عمر بن

الخطاب رضی الله عنه انه قال سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول انكم لو تتوكلون على الله حق توكله لرزقكم كما يرزق الطير تغدو خماصا وتروح بطانا) رواه الترمذی * حاجت اولونورسه حدیث شریفی ترجمه ایتدک : رسول الله ایتکان . کسب واجتهاد ایدوب اسبابه کرشد کدن صونک اللهغه حق توکل برله توکل ایتسانکز الله سزنگرز زفنکزنی ایرشدرر . کسب واجتهاد نکزنی البته بوشقه ایتمایوب زفنکزنی ایصال ایدر . وهمان کسب واجتهاد سایه سنده طوق ودنیاده سعید اولورسز نناک که قوشلر ایرته برله کیچکه قدر کسب واجتهاد لری سایه سنده طانک برله آچ کوینچه کسب واجتهاد که چغوب کیتوب کیچ برله طوق حالنده اویه سینه قایتوب کرمکده درلر هالبوکه قوللارنده قوت بومیه لک آزقلاریده بوقدر . توکلی آنکلاغان ذواتکه توکل نه گوزل توسلدر نی قدر اوامر ربانیه گه انقیاد دن عبارتدر .

چونکه توکل حقیقی ، شرائع الله ونوامیس نبویه ده وارد اولان تکلیفات واحکامی وائمه دین وهداۀ ملت نذک بیان ایتدکلری رسوم وآداب اسلامیه نی رضاء قلب برله قبول ایتمک دیمکدر .

بطالت سعاده دارین آننک ایل اولان اجتهاد نذک مخالفی اولدقندین قباحتی هر عقل حضورینده آچق بولغان ایچون ذمنک سوزمی اوزون قلوبنی معقول کورمدم حسین بن حسن .

الادب

آدب اصلده قونا قغه چاغرو معناسنده اولمش آدب لفظندین کوچورلماش نفسنک صلاحی (توزکلکی) کشی برله معاملده نازکلک وظرافت اوزره بولوق معناسنده استعمال ایدلادر * گویاکه بر آدم کورکام خلقی برله کشینی بالقدرماسدای ، وصحبتی برله هرکمک کو نکلینی خوشلاندرردای بولسه

آدمنی قزقدر رهم حالی برله اوزی کبی بواوغه خلقنی چاغرر .

ادب نغسه بولغان برحالت و روش که بنده شول حالت شرافتمنده اوزیننک ناقص بنده ایدکینی و تریبه که محتاج ایدکینی آنکلار معبودینی عظمت برله تانور و آنک حقیقی اونار که ترشور و هر کم حقنده توبانلک و صاف کونکل برله معامله ایدوب الوغلارغه احترام (حرمتلاو) و کوچکلر که شفقت و قورداشلارغه لطافت و ظرافت برله فاتشور، سوزنی بیک نچکه آنکلار و چیلار آلدنده اوزینی عیبلی ایتماس . اوزینی خبیث ویمان صفتلار دین ایراق ایثار که ترشور . سویلمک بولغان سوزینی و آنکلار داچاق بولغان معنالارینی درست قیلور ایچون و بریاق دیننده اویاتلی بولماس ایچون حاضر لانور . سوراشور اوگرانور، اوزینی توزایتور سوز و خلق سارتین درست کشی و هر یاقدین چین انسان ایثار که کوچینی صرف ایثار * شول روشده اوزینی تریبه قیلغان کشینی (ادیب) یا که (متادب) اوگرتوچینی و تریبه قیلوچینی (مؤدب) اوگرتمکنی (تأدیب) دیورلر . مذکور روشده بولغان حقیقی ادب علم و خلق ننگ هر ایکاوینی ایچینه آلادر علمسز چین ادب بولماغان کبی کورکام خلق ملایم طبیعت سلامت کونکل بولماغانده ایدوب بولوب یتمای * ولسکن ایسکیدین بیرو ادب لفظینی تیل توزایتوگه تعلق و فائده سی بولغان اوشبو (۱۲) نوع علملر که ایتوله کلمشدر .

۱ علم لغت سوز (کلمه) ننگ اصل حرفلری توغریسنداغی معناسینی آنکلار

۲ علم صرف سوز ننگ اصل حرفلرینی کرک بولغان معناسینه قاراب

تورلی صورت و روشکه آلماشدره بلو .

۳ علم اشتقاق بر سوز ننگ تورلی صورتلری آراسنده قایوسی اصل

قایوسی فرع ایدکینی آنکلار .

۴ علم نحو بر کلمه نی ایکنچی کلمه که قوشوده بولغان حاللرینی آنکلار

۵ علم معانی سوزنی اورنینه کوره یتوشدروب ایتوروشینی آنکلار

- ۶ علم بیان مرادنی توری طریق برله آنکلاتو روشلرینی بلو
- ۷ علم عروض شعرنی وآننک وزنلرینی آنکلاو.
- ۸ علم قافیه شعرلرننک اخیرلریننک مناسبتلرینی آنکلاو. بو سکزفن ادب علملریننک (علوم ادبیه ننک) اصولیدر.
- ۹ علم قرض شعر شعر توزمک روشینی .
- ۱۰ علم کتابت یازو علمی.
- ۱۱ علم انشاء کرگنچه سوزنی ترتیب ایده بلو وایته بلو * علم تحریر وخطابت اوشبوننک ایچنده در .
- ۱۲ علم تاریخ ایسکیلر ننک حاللرنندین خبردار بلو.
- صونکغی دورت توری علمنی علوم ادبیه ننک فروعندین حسابلامشلا
- ادب ننک علوم قسمندین بولغاننی ادب درس دیو آتامشلار جهمنده (ادبیات) دیولور *
- وهر لسان ننک اوزینه مخصوص ادبیاتی بولور: مثلا ادبیات عربیه ، ادبیات فارسیه، ادبیات ترکیه عنوانلاری فنون مذکورهنی شامل بولغان معنی اوزره اطلاق ایدلور .
- مذکور اون ایکی توری علم هر قایوسی سوزنی درست قیلو، مقصودنی یخشی آنکلاتو، کشی فائدلانورلق ایدوب ایتو ایچون حاجت علملردر وهر قایولسانی یخشی بلو شول تلننک ادبیاتینی یخشی بلو برله گنه حاصل بولور * شول سببندین تیلنی یخشی اوگرانوگه ادب اوگرانو لغت کتابینه ادب کتابی دیو ایتولساگان مذکور علملردین نفس ایچون یخشی ترییه وگوزل اخلاق توغارغه ممکن * زیرا که مذکور علملر قلبکه نچکالك وعقلغه توغریلق ویرادر * بایتاق قساوت وغلظت (قالونلق) دین قوتقارادر * اوشبو روشده توزالمش قلب وعقل کورکام خلقغه قزغوب، یمان خلقدین بیزه باشلایدر * باره باره نفسنده خیلا (بایتاق)

صلاح، ظرافت پیدا بولوب یوقاریده ایتولگان روشپه اوزینی یخشی تانوب الله برله اوز آراسینی نوزایتورگه کشی برله کورکام معامل قیلوغه قادر بولادر * بوصونک نوع ادبنی ادب نفس دیو آیورالار * جمعنده (آداب) دیورلر اصل مقصود اوشبو نوعیدر * دین اسلام بنده ننگ چین انسان بولمقینه کفیل دین مقدس بولغانندین بنده ننگ هر بر اشنده (عبادتنده، عادتنده، معامل سنده وغیرهاده) هر بر طبع سلیم کک مؤمن کک کافر قبول ایدر درجه ده تیموشلی بولغان آدابینی اوگرانکان * اسلامنک تعلیمنده وتأدیبنده هیچ قصور قالماغان لکن قصور بنک ننگ اوزنک مسلمان ننگ نفسنک در آخری بولور انشالله *

مدرسه محمدیه خلفه لرندین شهر افندی اثر جمیلی

شعر و تحصیلی

شاعرك قوه سی یعنی سوزنی توری کنایه لر برله کیلوشدیر وب وزن برله سویلاو؛ بعض آدملرنک طبیعتنده بیک قوتلی بولوب آز معلوماتی و آزغنه شغل لنلمکی برله ده بیک یخشی شعرلر یازارلار. اما بعضلرنک شعرگه استعدادی وقابلیتی اورتاچه غنه بولوب توری دیوانلر کورمک وتوری آدملرنک شعرلرینی ایشوتمک توری وقت لرده وتوری بابلرده شعرلر، شعرلر توگل بلکه اولاً نظم و بیتلر یازوب کون بکون ملکه و ماهرلکلرینی آرتدیروب بارا بار بیک یخشی شاعر بولوب کیتارلر. اما بعضلرنک طبیعتنده بوشاعرك قوه سی بیک ناقص بولوب اثرلی شعر یازمق قایده حتی نظم، بیت یازمقده ده بیک کوب اجتهاد ایتوگه وکوب عمر صرف ایتوگه محتاج بولورلر لکن بونلرده طرشه لر آفرولاب نظم حتی شعرده یازا آلورلر. بولارنک شعرینه مصنوع شعر دیرلر. بر فنگه توری آدمنک تورلیچه قابلیتی بولوی فقط شعرده گنه توگل بلکه مونکا باشقه صناعت تجارت زراعت کبی فنلرنک همه سنده تورلیچه استعدادلی آدملر کورنمکده در شوبله که بر آدم علمی و سیاسی مسئله لرده

شوقی واستعدادی بیک قوتلی اولوب صناعت بابنده ناقص بولور یاخود صناعت و تجارتکه استعدادی قوتلی بولوبده باشقه لرینه ناقص بولور. لکن استعدادی ناقص اولانلریده اجتهاد ایتدکده قصد اینکان فنلرینی بدرجه گه قدر تحصیل ایته آلورلر. دیمک استر مکه: اجتهاد ایتدکده هر فن فی و هر شینی تحصیل ایتمک ممکن اولدیغی کبی شعر هیچ بولمسه نظم قوه سینی ده تحصیل ایتمک ممکنر (نبوتدن باشقه نی کسب، اجتهاد برله حاصل ایتوب بولا) دیگان سوز توغری سوزدر * بوشعر نك تحصیل کیفیتی شعر یازارغه اوگرته تورغان علم قرض الشعر کتابلرنده تفصیلا بیان ایدلدکندن حاضرگه اول بابده تفصیلات بیرمیچه فقط بزم خلق آراسنده شایع بولغان: شعر طبعی نی قدر طرشسانکده حاصل ایتوب بولمی دیگان سوزگه علماء حقیقت نظرله باقمدیغنی مشهور عالملمز نك سوز لرله اثباتدر * مؤرخ مشهور حکیم ابن خلدون مقدمه سنده (فصل فی صناعة الشعر ووجه تعلمه) دیوب شعر نك تحصیلن و بعض قاعده لرون شعر یازاتورغان وقتلرنی شعر یازا بيلمک ایچون لازم بولغان شیلرنی واجتهاد برله بوقوه نك آرتقانی بیان ایدوب شعر نك یخشیلق ویمانلقی کوبه نك حفظ ایدلگان و ایشدولگان شعر و خطبه لردن کیلور. حفظ ایتکان و کورگان نرسه لری یخشی و فصیح بولسه یازدیغی ده شولای بولور اگر کورگان و ایشوتکان لری یازم یورطی نظم لرغنه بولسه شعر ی ده شولایوق بولور دیمشدر. ایکنچی اورنده ایته: شعر قوه سی کوب شعر لر حفظ ایتمک ایله حاصل بوله اگر براو کوب شعر لر حفظ ایدوبن شعر قوه سی حاصل بولسه شعر یازوغه طرشمق و کوب شغل لئمک ککک زیرا شعر قوه سی طبیعتنی شونکارغه سوق و میل ایتدرگان و شعر یازوغه اولانغان صاین آرتادر استعمال ایدلماسه کیمیدر نتا ککه صاوما ی ترولسه سوتلی صغرنک ده کون بکون سوتی کیموب بارا تورغاچ بتونلای بیتهدر * شیخ مرجانی علیه الرحمه مقدمه سنده ایته: شعرده

ملکه نذک حاصل اولوی کوب شعر حفظ ایتو برله کوزل اولماسیده محفوظاتنک گوزل اولمسیله در .

مصر علماء سندن شیخ محمد بک دباب (تاریخ آداب اللغة العربیه) نام کتابنک شاعر بولمق ایچون اول لفظلرین ایتماینچه گنه کویلامک بارا بارا شونکا مناسب لفظلر ایله کویلامک و آقرنلاب تورلی لفظلردن قوشوب شعر یازمق و یازغان شعرلرده تورلیچه تصرف ایتمک و بوبابده اجتهاد ایتمکدن شاعرلک قوه سنی حاصل ایتمک ممکن اولدیغنی بیان ایتوب بعض علمادن نقلابش آلتی دیواننی صاناب والله شونلرنی حفظ ایتمک آدم شاعر بوله دیدیکینی یازمشدر عثمانلی ادیبلرندن بعضیلری آرتوغراق جسارت و باطر چلیق کورستوب مکمل شعر سویلامک ایچون قواعد لسانیه و اصول و امثال ادیبه دن باشقه معلوماته حاجت یوقدر، دیه سویله یانلرده باردور .

شیخ ابن حجر : شعر و کتابت که قزقدر و شغل لنگان و مداومت ایتمک صابن بوقوه لر نك آرتقاننی بیان و بو بابده اجتهاد ایتمک تو صیه ایوب هر کون بر یول بولسه ده یاز بر مصراع بولسه ده سویله مفهومنده (اکتب کل یوم و لوسطرا و انشد کل یوم و لوسطرا) دیمشدر * بو علمالرنک سوزلری همه سی شعر نی تحصیل ممکن ایدکینه ، طبیعتنک دخلی بولسه ده اجتهاد ایدلدکده طبیعتنده بوقوه بولمغان ذاتلرنک ده شعر یازاچقینه بیک آچیق وزور دلیللردور . حاضرکه قدر کیلوب کیتمش علماء اسلام ننگ هر قایوسی آز بولسه ده شعر سویلدکاری . اصلا شعر سویلمگان عالمیر فقط بارمق ایله گنه صانارلق ذاتلر ایدیکی تاریخ و تراجم احوال کتابلرندن بیک آچیق آنکلاشیلیمده در . اغانی ، العقد الفرید ، ابن خلکان و تکمیل سی فوات الوفیات کتابلرینه فارالسه عرب عالمیری همه سی شاعر همه سی ادیب بولشلر دیه خاطرکه کلیور . دیمک که آنلرده شعر و ادبیات تربیه سی و قوه سی بیک بخشی اولمش شونکار کوره بیک کوب شاعرلر و ادیبلر یتشمشلردور اما

بز مکمل شعر نی نه قدر اجتهاد ایدلسه ده تحصیل ایدوب بولهای شعر طبیعیدر دیه شعر دن و بونک فائز و نتیجه لرندن محروم اولمشاردر و بیک کوب ضررده ایتمشلدر. زیرا بز م حاضرگه چه کلمش آدملر شعر طبیعیدر بنم طبیعتمده شعر قوه سی یوقدر دیه شعر بازوغه اقدام ایتمگانلر ظنچه بز نک خلق آراسنده شعر نک شایع بولماوینکنده بر سببی بو اولمشدر اگر موندن صونک ده شعر طبیعیدر دیه یورساک تاتار لر آراسنده شعر و ادبیات شایع اولما یوب دخی برنه قدر ضرر لانا لورینه سبب اوله چقدر اگر شعر طبیعی دگل طرفدده و تحصیل ایتدکده بر نه قدر نظم بلکه شعر قوه سیننی حتی کوبرک شغل لندکده بو بابده ملکه تحصیل ایتمک ممکندر اعتقادینه کرساک همده بو بابده نقصانمز طبیعیلکنن و جناب الله نک یازمشندن غنه اولهای بلکه کندمز نک اقدامسنر و بو بابده اجتهادسنر اولدیغمز دن ده ناشیدر دیب بلساک بز نک آرادن ده خیلی شاعر لر چیغار و ادبیاتمز ده خیلی ترقی ایدر ایدی *

شهر بن شرف.

مدرسه محمدیه طلبه سندن شاعر ملی عبدالمجید افندی اثری

الدين والادب

ایچده بولغان شاد لغمنی قیلوب اظهار * بعض وقت شعر یازو عادتیم باز
 یخشی اشکه هر وقتده درد فوزغالا * بلبل لر آواز سالور کورسه گلزار
 ملتکه خدمت اوچون اوشبو کوندن * قرانده بر ژورنال چغو سببندن
 بو مجله برام برام تفصیل ایتار * دین اسلامن، دخی آنک ادبندن
 بز لر نی اوشبو ژورنال ایلادی شاد * بو فقیر نک شاد لغینه قیل اعتماد
 دین و ادب مجله سن تبریک ایدوب * اختیار سنر بو شعر نی قیلدم انشاد
 دنیا آخرت سعادتکه ایرشکان ذات * قیلدر هر برسینه زور اجتهاد
 برگه بولسه دین ادب هم مدنیّت * شول وقتده حاصل بولور اصل مراد

دین اسلامک فلسفہ سن بیان ایتسون * حقیقتنی هر کشیگه عیان ایتسون
 حق آنکلانو ترفیگه سبب بولوب * کوندن کون ملنیز آلفه کیتسون
 دین اسلام کوکک تورغان یاقتی قویاش * مستور توگل، حقیقتی دنیاغه فاش
 دین اسلامغه ذره قدر ضرر کیلماس * معاندلر هر طرفدن آنسهده تاش
 دین اسلام باقی بولغان یاقتی برنور * بونوردن بوشقه فالغان بولادر خور
 دین اسلامک فلسفہ سن نفتیش ایتسه * اهل انصاف هیچ وقتده تابماس قصور
 کوب یرده ادب حیا کوتارلگان * کرکماس عداوتلر ایچکه کرگان
 خصوصا بو زمانده دنیا تولدی * بله مز دیب دعوا قیلوب بلوب یورگان
 صاف نرسه گه پچرافلر آراشقان * کونگلنی کوبدن بیرلی قاره باسقان
 من من لك دعواسنده یورگانلرنک * اکثری قرین یولغه قاراب آشقان
 ملت ایچون طرشودن لذت آوب * دنیانکز دین دینکزی آلفه آوب
 هیچ برکشی اونوتماسدای اش قیلدکز * آرتده فالغان مسلمانغه کوزنی سالوب
 دین قرندش مسلمانغه قیلوب شفقت * کوتاردکز اوستنکزگه زور مشقت
 هب راحتنی ملت ایچون فدا ایتوب * اوزکزگه راحتسزک قالدی فقط
 اولدن روسیده مشهور استاد * دین یولنده آلفی صافدن قیلدی جهاد
 بورنغی خدمتلرن تقدیر ایتساک * امیدمز دخی آرته چه منک قات
 مطلقا زمانمز باشقه زمان * سز لرگه کوب سونچ اهل قران
 اوچ غزیته برده ژورنال چغوب توره * قدرین بلوب اونونکز سز ایندی همان
 بنده لری عبدالمجید غفوری.

المجله: امضا وغیرده هیچ بندک نذک الله دین باشقه غسه بنده لری، بنده نکز دیو
 آرتق تدلل قیلهمقی مناسب دگلدر تر کلرنک یحشی هالدرینی آلفق جائز بولسه ده
 خطالارینه تقلید خطادر * آخری بولور انشاء الله.